

KLIIMAMINISTEERIUM

ELUKESKKONNA JA RINGMAJANDUSE PROGRAMM 2025-2028

Sisukord

1. Programmi üldinfo.....	3
2. Sissejuhatus	3
3. Programmi eesmärk, mõõdikud ja rahastamiskava	6
4. Hetkeolukorra analüüs	7
EHITUS- ja ELUASEMEPOLIITIKA	7
RINGMAJANDUSE POLIITIKA	11
5. Olulisemad tegevused/sekkumised.....	14
EHITUS- ja ELUASEMEPOLIITIKA	14
RINGMAJANDUSE POLIITIKA	15
6. Meetmed, programmi tegevused ja teenused.....	16
Meede 1: EHITUSPOLIITIKA	16
Programmi tegevus 1.1. Ehitusvaldkonna tõhustamine ja digitaliseerimine	17
Programmi tegevus 1.2. Kestliku ehituse ja kvaliteetse ruumi arendamine.....	17
Meede 2. ELUASEMEPOLIITIKA	18
Programmi tegevus 2.1. Eluasemete kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamine.....	18
Meede 3. RINGMAJANDUSE POLIITIKA	19
Programmi tegevus 3.1. Ringmajanduse korraldamine	19
Programmi tegevus 3.2. Energia- ja ressursitõhustamine	20
7. Programmi juhtimiskorraldus.....	20
LISA 1. Programmi teenuste kirjeldus	23
LISA 2. Teenuste rahastamiskava	27

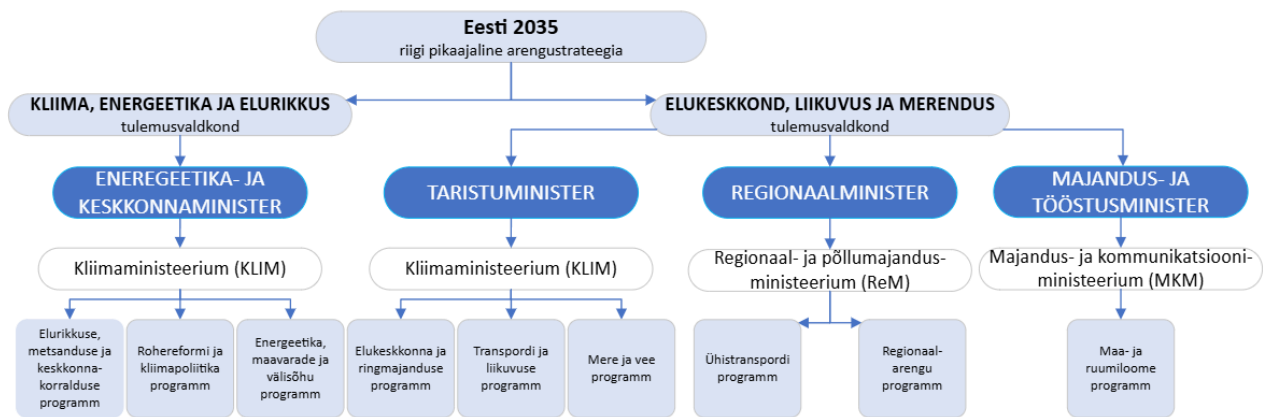
1. Programmi üldinfo

Tulemusvaldkond	Elukeskkond, liikuvus ja merendus
Tulemusvaldkonna eesmärk	Eestis on kõigi vajadusi arvestav elukeskkond, liikuvuslahendused ning konkurentsivõimeline majandus.
Valdkonna arengukava	Muud strateegilised dokumendid: Ehituse pikk vaade 2035, Hoonete rekonstrueerimise pikaajaline strateegia, Ringmajanduse valge raamat, Ringmajanduse tegevuskava 2023, Jäätmekava 2022-2028
Programmi nimi	Elukeskkonna ja ringmajanduse programm
Programmi eesmärk	Eestis on kvaliteetne elukeskkond ja konkurentsivõimeline ringmajanduse põhimõtetele vastav majandus. Tõstame valdkonnas tegutsevate ettevõtete konkurentsivõimet ning muudame meid ümbritseva ruumi meeldivaks loodusele ja võimalikult paljudele inimestele.
Programmi periood	2025-2028
Peavastutaja (ministeerium)	Kliimaministeerium (KLIM)
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	Keskkonnaamet (KeA), Keskkonnaagentuur (KAUR)
Kaasvastutaja ministeerium ja selle valitsemisala asutused (ühisprogrammi puhul)	-

2. Sissejuhatus

Vabariigi Valitsuse seaduse muudatusega¹ korraldati alates 01.07.2023 senine Keskkonnaministeerium ümber Kliimaministeeriumiks ja Maaeluministeerium Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumiks, siis sellest tulenevalt muudeti ka ministeeriumide valitsemisalade ülesandeid ja valitsusasutuste alluvust. Korraldati ümber ministrite ja ministeeriumide tööjaotus, et viia ellu valitsusliidu poliitilisi eesmärgid ja **juhtida tulemuslikult rohereformiga kaasnevate eesmärkide saavutamist**. Tuginedes riigi strateegilise juhtimise metoodikale ning võttes arvesse ministeeriumi põhivaldkondi ja seatud strateegilisi eesmärgid, kujundati ümber tulemusvaldkonnad, mille raames ühtselt eesmärgistatavad poliitikavaldkonnad toodi ühise tulemusvaldkonna alla. 29.02.2024 Valitsuskabineti nõupidamisel kinnitati uuteks Kliimaministeeriumi tulemusvaldkondadeks: „Kliima, energeetika ja elurikkus“ ning „Elukeskkond, liikuvus ja merendus“.

¹ Leitav eelnõude esitamise süsteemist: <https://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/1c5b5551-dfde-411a-a678-4dc8e39be9bd>

Joonis 1. Kliimaministeeriumi põhitegevustega seotud tulemusvaldkonnad ja programmid.

Tulemusvaldkonna „Elukeskkond, liikuvus ja merendus“ eesmärk: Eestis on kõigi vajadusi arvestav elukeskkond, liikuvuslahendused ning konkurentsivõimeline majandus.

Tagame ringmajanduse põhimõtteid järgides kvaliteetse elukeskkonna arengu ja edendamise nutikaid, ligipääsetavaid ja ohutuid liikuvuslahendusi panustades konkurentsivõimelise ja kliimakindla majanduse arengusse.

Tulemusvaldkonnas „Elukeskkond, liikuvus ja merendus“ seatud sihtide saavutamiseni jõutakse kuue programmi rakendamisel:

- **Elukeskkonna ja ringmajanduse programm (KLIM);**
- Mere ja vee programm (KLIM);
- Transpordi ja liikuvuse programm (KLIM);
- Ühistranspordi programm (ReM);
- Maa ja ruumiloome programm (MKM);
- Regionaalarengu programm (ReM).

Tulemusvaldkonna eesmärk on kooskõlas strateegiadokumendiga Eesti 2035, Transpordi ja liikuvuse arengukavaga 2021–2035² (edaspidi ka TLAK), teiste seotud arengudokumentidega ja säästva arengu eesmärkidega.

Elukeskkonna ja ringmajanduse programm (edaspidi programm) on koostatud vastavalt „Riigieelarve seaduse“ § 19 lõikele 5, § 20 lõikele 4 ning on ühtlasi aluseks programmipõhiseks eelarvestamiseks Kliimaministeeriumis (edaspidi ka KLIM). Programmi koostamisel on aluseks võetud „Ehituse programm 2024-2027“ ja „Keskkonnakaitse ja -kasutuse programm 2024-2027“ ringmajandust puudutav osa. Programm on koostatud vastavalt Kliimaministeeriumi struktuurile, kus iga programmi eest vastutab vastava valdkonna asekanstler. Programmi rakendamine tagab valdkonna arenemise, arvestades riigi eelarvestrateegiaga, struktuurivahendite kasutamise rakenduskavaga aastateks 2021–2027, Eesti 2035 sihtidega ja muude riiklike tegevuskavadega. Samuti arvestatakse programmi rakendamisel osaliselt kattuvate valdkondade strateegiate, arengukavade ja muude arengudokumentidega.

Elukeskkonna ja ringmajanduse programm aitab saavutada eelkõige järgmisi arengustrateegia **Eesti 2035** sihte³:

- 1) „Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond“, panustades eeskätt tegevuskava teemakimbuses „Ruum ja liikuvus“ kirjeldatud ruumiga seotud

² <https://kliimaministeerium.ee/liikuvus/transpordi-tulevik>

³ [Aluspõhimõtted ja sihid | Eesti Vabariigi Valitsus](#)

tegevustesse⁴, „Planeerime ja uuendame ruumi terviklikult ja kvaliteetselt ning ühiskonna vajaduste, rahvastiku- muutuste, tervise ja keskkonnanahoiuga arvestavalt“;

- 2) „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“, panustades eeskätt tegevuskava teemakimbus „Majandus ja kliima“⁵ kirjeldatud ringmajandusega seotud tegevustesse „Võtame kasutusele ringmajanduse põhimõtted“, „Võtame kasutusele uued lahendused ettevõtete teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni soodustamiseks“, „Suurendame Eesti majandusele oluliste valdkondade võimekust“ ja „Kujundame paindliku ja turvalise majanduskeskkonna, mis soodustab uuendusmeelset ja vastutustundlikku ettevõtlust ning ausat konkurentsi“.

Samuti aitab programm kaasa „Eesti 2035“ mõõdikutega „Elukeskkonnaga rahulolu“, „Ringleva materjali määr“ 2035. aastaks seatud eesmärgi saavutamisele.

Programm panustab **ÜRO säästva arengu eesmärkide** saavutamisse:

Programmi elluviimiseks kasutatakse järgmisi **välisvahenditest rahastatavaid meetmeid**:

- Euroopa Liidu taasterahastu NextGenerationEU;
- RePowerEU;
- Euroopa Liidu Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021-2027 vahendid. Täpsemalt on töös sekkumised prioriteetse valdkonna Rohelisem Eesti erieesmärgi ring- ja ressursitõhusale majandusele ülemineku edendamine, mille all on 5 sekkumist: 1) toetus jäätmetekke ja pakendamise vältimiseks ja vähendamiseks ning korduskasutus; 2) toetus ringmajanduspõhiste tootmis- ja tarbimismudelite rakendamiseks, ekspertide koolitamiseks, tööstussümbioosiks ja tooraine hankimiseks tulevate kahjude vähendamiseks; 3) toetus tööstus- ja teenindussektorile energia- ja ressursitõhususe suurendamiseks ning ressursitõhususe auditite tegemiseks; 4) toetus liigiti kogumise taristule; 5) toetus jäätmete ringlussevõtuks ja ohutuks materjaliringluseks. Kokku on 5 sekkumise eelarveks ligikaudu 111 miljonit eurot, millele lisandub ettevõtjate ja kohalike omavalitsuste, partnerite omafinantseering;
- Teadusarendusprogramm LIFE IP BuildEST;
- 2021-2027 perioodi Euroopa Liidu struktuurifondid.

Rohkem infot leiab erinevate perioodide programmide ja aruannete kohta nii Kliimaministeeriumi kui ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kodulehelt⁶.

⁴ <https://www.valitsus.ee/strateegia-eesti-2035-arengukavad-ja-planeering/vajalikud-muutused/ruum-ja-liikuvus>

⁵ <https://www.valitsus.ee/strateegia-eesti-2035-arengukavad-ja-planeering/tegevuskava/majandus-ja-kliima>

⁶ Tegevuspõhine riigieelarve Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi lehel (arhiiv kuni 2023—2026): <https://www.mkm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/strateegiline-juhtimine/tegevuspohine-riigieelarve>;
KLIM: www.kliimaministeerium.ee

3. Programmi eesmärk, mõõdikud ja rahastamiskava

Programmi eesmärk:

Eestis on kvaliteetne elukeskkond ja konkurentsivõimeline ringmajanduse põhimõtetele vastav majandus.

Tõstame valdkonnas tegutsevate ettevõtete konkurentsivõimet ning muudame meid ümbritseva ruumi meeldivaks loodusele ja võimalikult paljudele inimestele.

Joonis 2. Programmi struktuur.

Tabel 1. Programmi mõõdikud

Mõõdik/Sihttase	Tegelik (2023)	2025	2026	2027	2028
Elanike keskmine rahulolu valdkonna teenustega (hoonete ja rajatiste arhitektuur, hoonete seisukord, jäätmekäitlus, jäätmete liigiti kogumise võimaldamine), (%) Allikas: Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, minuomavalitsus.ee	66,80% (2022)	-	70,80%	-	73,20%
Ringleva materjali määr (%) Allikas: Statistikaamet, Eurostat	18,10%	18,00%	19,00%	20,00%	21,00%

Tabel 2. Programmi rahastamiskava

Programmi rahastamiskava	Eelarve	Eelarve prognoos		
	2025	2026	2027	2028
Programmi kulud	-167 265 221	-141 790 049	-116 469 297	-69 660 786
Meede 1: Ehituspoliitika	-33 450 552	-2 139 087	-2 121 175	-2 123 776
Programmi tegevus 1.1: Ehitusvaldkonna tõhustamine ja digitaliseerimine	-3 471 674	-85 609	-82 624	-83 058
Programmi tegevus 1.2: Kestliku ehituse ja kvaliteetse ruumi arendamine	-29 978 878	-2 053 477	-2 038 551	-2 040 719

Meede 2: Eluasemepoliitika	-126 262 597	-124 632 168	-77 889 248	-33 492 324
Programmi tegevus 2.1: Eluasemete kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamine	-126 262 597	-124 632 168	-77 889 248	-33 492 324
Meede 3: Ringmajanduse poliitika	-7 552 072	-15 018 794	-36 458 874	-34 044 686
Programmi tegevus 3.1: Ringmajanduse korraldamine	-7 150 884	-11 690 901	-33 159 514	-29 743 693
Programmi tegevus 3.2: Energia- ja ressursitõhustamine	-401 188	-3 327 894	-3 299 361	-4 300 993

4. Hetkeolukorra analüüs

Elukeskkonna ja ringmajanduse programm käsitleb kahte olemuslikult seotud valdkonda, mille koosmõjus luuakse riigile unikaalseid konkurentsieeliseid. **Programmi keskmes on ühtaegu nii ressursisäästlik majandusedu kui ka keskkonnasäästlik ja inimväärne füüsiline ruum.** Programmi edukuse määravad materjaliringlusele suunatud majanduse hea käekäik ja inimeste tajutav rahulolu end ümbritseva ehitatud keskkonnaga. Need sihid suunavad muuhulgas arendama kvaliteetset ja kestlikku arhitektuuri, heaperemehelikult hoidma ja renoveerima olemasolevaid ehitisi, tõhustama tööstus- ja ehitusprotsesse, edendama energiatõhusust ja pakkuma inimestele mugavaid lahendusi keskkonnateadlikuks tarbimiseks, aga ka esemete taas- ja korduskasutuseks. Programm edendab ühiskonna muutumist kuluefektiivseks, pärssides loodusressursside ja eeskätt importkaupade liigtarbimist.

Keskkonna- ja kliimaeesmärkide täitmisel on kaaluga **kliimakindla majanduse seaduse** välja töötamine ja selle rakendamine. Uus seadus loob eeldused uue keskkonnasõbralikuma kõrgema lisandväärtusega majanduse kujundamiseks, läbi mille kasvatame terve meie ühiskonna heaolu. See annab kindluse Eesti inimestele, ettevõtjatele, organisatsioonidele ning avalikule sektorile, et saame rohereformid ning kliimamuutusi pidurdavad sammud selgelt ja koordineeritult ellu viia.

Programm jaguneb **kolmeks meetmeks**:

- 1) ehituspoliitika;
- 2) eluasemepoliitika;
- 3) ringmajanduse poliitika.

EHITUS- ja ELUASEMEPOLIITIKA

Programmiga kujundatakse parimad tingimused **ehitatud keskkonna**⁷ arenguks. See tähendab, et ehitussektori areng on pidev ja stabiilne, õiguslik keskkond on paigas, valdkond on atraktiivne ja innovaatiline ning tõmbab teotahtelisi pädevaid inimesi ligi. Töötajate palgad on head ja ettevõtete kasum kasvab ja kasvab ka eksport ning valdkonna teenuste pakkumine piiri taha. Arendajad loovad

⁷ Ehitatud keskkonnana mõistetakse käesolevas dokumendis kogumina kõiki ehitisi, mida on ehitatud, mis on ehitamisel või mille ehitamist kavandatakse. Ehitusseadustiku § 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt on ehitis inimtegevuse tulemusel loodud ja aluspinnasega ühendatud või sellele toetuv asi, mille kasutamise otstarve, eesmärk, kasutamise viis või kestvus võimaldab seda eristada teistest asjadest. Ehitis on hoone või rajatis.

uusi, funktsionaalseid (sh ligipääsetavaid ja energiatõhusaid) ja jätkusuutlikke hooneid ning pilkupüüdvaid rajatiseid, mis sobituvad maastikku ja ümbritsevasse elukeskkonda.

Meetmete ja programmi tegevuste valikul on lähtutud Kliimaministeeriumi põhimääruses sätestatud tegevustest ja programmi eesmärkidest, samuti uuringu- ning arengudokumentidest „Ehituse pikk vaade 2035“⁸ ja „Hoonete rekonstrueerimise pikaajaline strateegia“⁹.

Meede „**Ehituspoliitika**“ hõlmab tegevusi, mis on vajalikud Eesti ehitatud keskkonna kvaliteedi ja tõhusa arengu tagamiseks.

Ehituspoliitika kõrval on eraldi meede „**Eluasemepoliitika**“, et igal Eesti inimesel oleks võimalus turvalisele, energiatõhusale, keskkonda ja tervist säästvale ning meeldivale kodule sõltumata asukohast. Kuigi elamumajandust puudutavate otsuste eest vastutab reeglina kohalik omavalitsus, on väljakutseid, mida tuleks lahendada kohalike omavalitsuste üleselt – näiteks hoonefondi amortiseerumine või energiatõhusus. Omaette probleemiks on kujunenud tühjenevad korterelamud piirkondades, kus kinnisvaraturg ei toimi. Avaliku sektori omandis on alla 2% kogu elamufondist, mis raskendab nii kohalike omavalitsuste kui riigi elamuvaldkonna poliitika elluviimist. Siiski saab eluasemete renoveerimistöid ja elamupiirkondade uusarendusi keskselt koordineerituna teha tavapärasest tunduvalt soodsamalt ja kvaliteetsemalt. Eluasemete kvaliteedi paranemisest võidab otseselt ligi pool Eesti elanikkonnast. **Hoonete rekonstrueerimise pikaajalise strateegia** täiemahuline elluviimine tagab energiasäästu ja hoonete tervisliku sisekliima ning parandab hinnanguliselt 80% Eesti elanike elamis- ja töötingimusi. Siinkohal on oluline silmas pidada ka eluasemete kättesaadavust. Kättesaadavust ilmestab hästi elamispinna keskmise ruutmeetri hinna suhe keskmisesse brutokuupalka, mille sihttase peaks olema konstantselt 1 juures. Paraku on näitaja tõusnud Eestis 2023. aastal sihttasemele 1,09 ning Tallinnas on sihttaseme näitaja lausa 1,43.

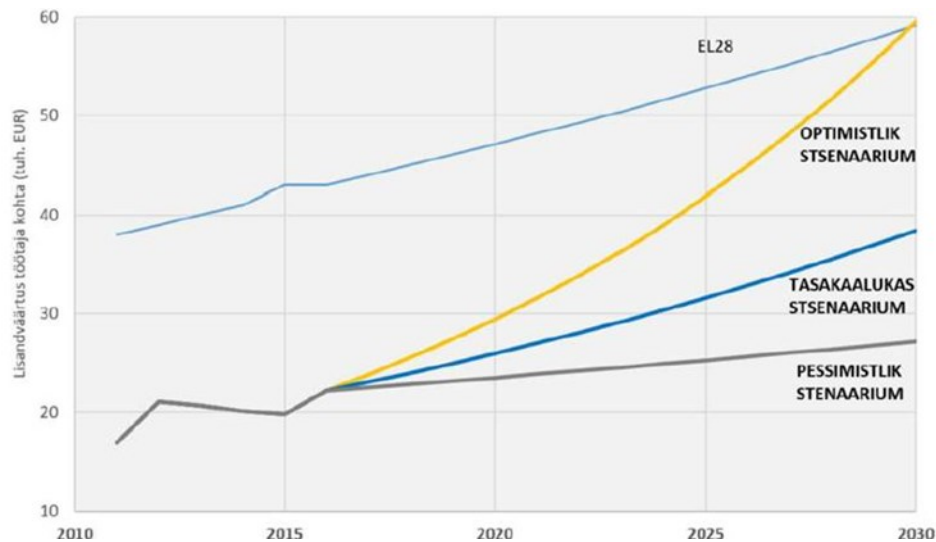
Programmi elluviimisel lahendatakse **väljakutsed**, millest olulisemad on järgmised:

1. Tõhususprobleemid ehitusõiguse andmisel, sealhulgas nii ehitus- ja kasutuslubade menetlemisel kui ka muudes seonduvates menetlustes;
2. Kvaliteetse elukeskkonna loomise alustalad on puudulikud valdkonna killustatuse ja ühtse vastutaja puudumise tõttu ning riik peab näitama oluliselt tugevamat eeskuju elukeskkonna kvaliteedikriteeriumite juurutamisel. Kvaliteedikriteeriumitena lähtume nii (suuresti kattuvatest) Eesti kvaliteetse ruumi aluspõhimõtetest, Davosi kvaliteedikriteeriumitest kui ka Euroopa uue Bauhausi põhimõtetest;
3. Ehitussektori tootlikkus moodustab Eestis umbes 61% EL keskmisest. Eesmärk on Eestis jõuda EL keskmisele tasemele aastaks 2030¹⁰ (joonis 3);

⁸ Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (2021). [Ehituse pikk vaade 2035](#)

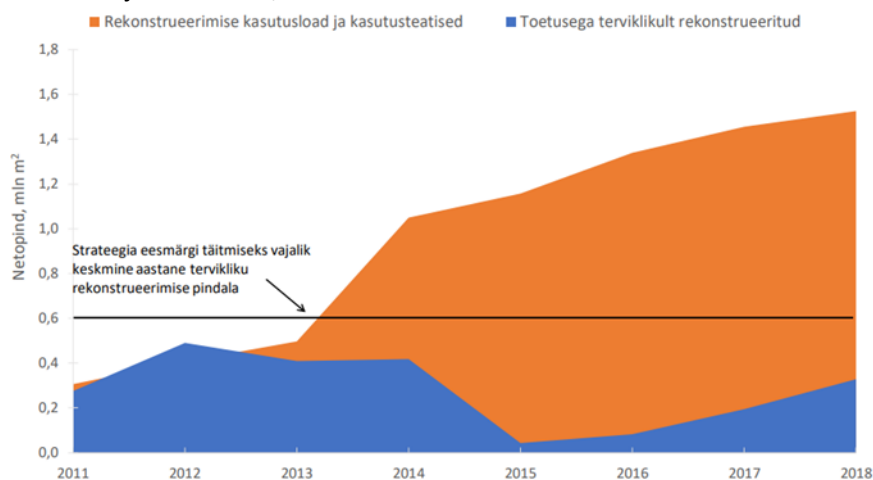
⁹ Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ja Tallinna Tehnikaülikool (2020). [Hoonete rekonstrueerimise pikaajaline strateegia](#)

¹⁰ Tartu Ülikool (2018). [Ehitussektori tootlikkuse, lisandväärtuse ja majandusmõju analüüs](#)

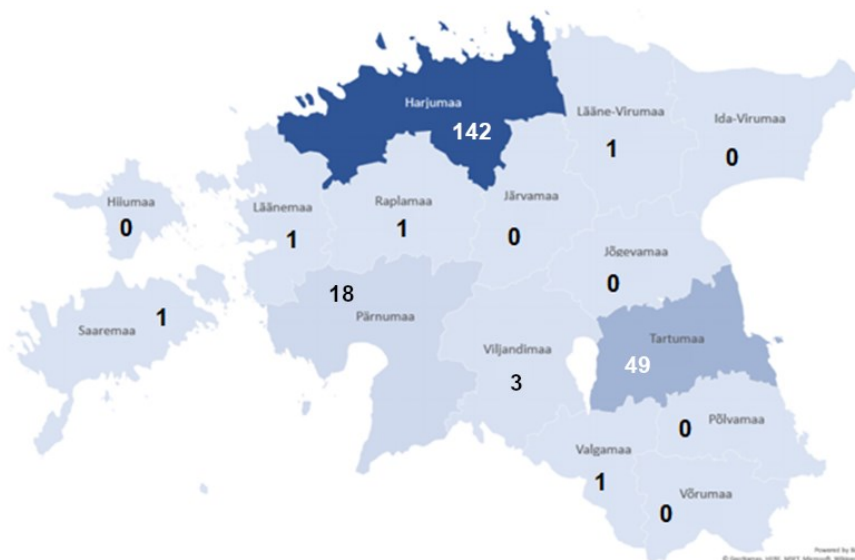
Joonis 3: Ehituse tootlikkuse jõudmine EL keskmisele tasemele aastaks 2030. Allikas: Ehitussektori tootlikkuse, lisandväärtuse ja majandusmõju analüüs (2018).

4. Hoonete energiatarve moodustab Eesti energia lõpptarbimisest üle 50%, EL keskmine on umbes 40%. Energiatarbimise vähendamine ja hoonete energiatõhususe parandamine on Eesti kliima- ja energiapoliitika üks olulisemaid prioriteete;
5. Elamufondi teoreetiline taastuvvajadus on umbes 1% uusehitisi ja 2% renoveeritud ehitisi aastas. Eestis lisandub uusi hooneid umbes 0,5% ja renoveeritakse umbes 1% aastas, mis jääb vajadusele ligi kahekordselt alla (joonis 4). See toob kaasa nii ehitiste järjepideva kvaliteedilanguse kui ka kvaliteetse elamispinna hinnatõusu. Tervikrenoveerimist ilma riigi toeta praktiliselt ei toimu. Eesmärk on saavutada ja stabiilselt säilitada teoreetilise taastuvvajaduse määr;

Joonis 4: Tegelik ja vajalik korterelamute renoveerimise määr. Allikas: Hoonete renoveerimise pikaajaline strateegia (2020).

6. Uut ja korrastatud elamufondi lisandub eelkõige Tallinna ja Tartu mõjupiirkonnas, vähesel määral Pärnus ning mujal rajatakse üksnes mõned üksikud kortermajad, millest enamik on riigi toetusel rajatud munitsipaalüürielamud (joonis 5). Elamupoliitikat on vaja riiklikult koordineerida, et vältida segregatsiooni ja ääremaastumist. Eesmärk on tagada elamufondi jätkusuutlik areng igas Eesti piirkonnas.

Joonis 5: Aastal 2023 valminud korterelamute jagunemine maakonniti. Allikas: Ehitisregister

Eelnimetatud väljakutsete lahendamiseks juba tegeletakse. 2024. aastal valmis Euroopa Komisjoni tellitud ja rahvusvahelise konsortsiumi poolt elluviidav uuring “Tervikliku ruumipoliitika kujundamine kvaliteetse ja jätkusuutliku elukeskkonna saavutamiseks”. 2025. a maikuuks on vastavalt koalitsioonileppele koostamisel eluasemepoliitika kontseptsioon märksõnaga kodupoliitika. Samuti käivitatakse Eesti ruumilise arengu kompetentsikeskus Maa- ja Ruumiamet 1. jaanuaril 2025.

Ehitusseadustik läbib järelhindamise tulemusel põhjaliku uuenduse. 2025. aastal esitatakse ehitusseadustiku tervikmuudatuse eelnõu Riigikogule vastu võtmiseks. Eesmärgiks on loaandmise protsesside tõhustamine ja praktikas tekkinud probleemide lahendamine. Tellitud on lisaks kaks suuremat uuringut. Esimene annab sisendi paremaks kvaliteetse ruumi kriteeriumite integreerimiseks ehitusseadustikku ning teine vaatleb ehitusprojektile esitatavaid nõudeid põhimõtte ja digiehituse vaatest. Mõlemad uuringud saavad tehtud 2024. aastal ning saadud tulemus lisatud ehitusseadustiku eelnõusse.

Samuti on Euroopa Komisjon 2024. a sügisel värskelt uuendanud **ehitustoodete määrust** (CPR). Nendest muudatustest lähtuvalt tuleb analüüsida ja hinnata Eesti vastava õiguse muutmise vajadust.

2024. a aprillis võeti vastu EL **hoonete energiatõhususe direktiivi** (EPBD) uustöötlus. EPBD suunab liikmesriike senisest suuremates mahtudes renoveerima ning üle-Euroopaliseks sihiks on seatud kliimaneutraalse hoonefondi tagamine aastaks 2050. Direktiiv toob kaasa heitevabad hooned, fossiilkütuste kasutamise järk-järgulise lõpetamise hoonete kütmiseks ja senisest laiema päikeseenergialahenduste kasutuselevõtu (eelkõige päikeseelektriseadmete näol) ning kohustuse hinnata uute hoonete olusringi süsinikujalajälge ehk kogu hoone eluringi jooksul tekkivat mõju kliimale.

2024. aastal uuendati kolme peamist hoonete energiatõhusust käsitlevat määrust – ettevõtlus- ja infotehnoloogiainistri määrus nr 63 „**Hoone energiatõhususe miinimumnõuded**“, majandus- ja taristuministri määrus nr 58 „**Hoone energiatõhususe arvutamise metoodika**“ ning majandus- ja taristuministri määrus nr 36 „**Nõuded energiamärgise andmisele ja energiamärgisele**“. Uuendatud redaktsioonid jõustuvad 2025. a 1. märtsist. Peamiste uuendustena uueneb energiatõhususe skaala, arvestatakse senisest enam kliima soojenemisega ja uuenevad energiaklasside piirväärtused vastavalt

2022. a teostatud kuluoptimaalsete tasemete analüüsile. Hoonete energiatõhususe regulatsiooni vaadatakse vastavalt direktiivi nõuetele üle regulaarselt iga viie aasta järel.

2024. aastal töötas Kliimaministeerium välja ettepanekud seaduse muudatused, et viia Eestis sisse uute hoonete süsinikujalajälje arvutamise kohustus ning tutvustada süsinikujalajälje piirväärtuseid. Süsinikujalajälje arvutamine ning hilisemate piirväärtuste rakendamine soodustab madalsüsinikehitust Eestis ning aitab mõista ning teadlikult vähendada sektori kliimamõjusid. See suunab ka materjalide tootjaid tootma ja arendama võimalikult väikese jalajäljega tooteid/materjale, ühtlasi suunab arendajaid ja/või ehitusettevõtteid võtma kasutusele senisest teistsuguseid töövõtteid ja meetmeid eesmärgiga vähendada oma tegevusest tulenevat süsinikujalajälge.

2025. aastal jätkuvad mitmeaastased tegevused:

1. **Ehituse digitaliseerimise** ja innovatsiooni toetus „Ehituse e-hüpe“;
2. **Hoonete rekonstrueerimise** strateegia elluviimiseks käivitatud teadus- ja arendusprojekt „LIFE IP BuildEst“;
3. 2021-2027. a EL struktuurifondide perioodi eelarvevahenditest **korterelamute ja väikeelamute rekonstrueerimismeetmete** jätkamine uuendatud tingimustel, sealhulgas toetused ja elamuinvesteeringute fond.
4. **E-ehituse platvormi** ja põhjaliku uuenduse läbinud **ehitisregistri teenuste** arendustööde suunamine. Muuhulgas toetatakse Eesti 3D kaksiku ja ruumiliste planeeringute menetluskeskkonna (PLANIS) väljaarendamist. Eesmärk on tagada ehitusvaldkonna digitaristu (sh e-ehituse platvormi) haldamise, hooldamise ja arendamise püsirahastus, et suurendada ehitusvaldkonna protsesside läbipaistvust ja tõhusust. Seeläbi paraneb kogu riigi investeerimiskeskonna atraktiivsus ja valmisolek rahvusvaheliste kliimakokkulepete elluviimiseks ning kriisidele paindlikuks reageerimiseks.
5. Ettevõtluse Innovatsiooni Sihtasutuse (EIS) rakendamisel jätkatakse elamuvaldkonna riigieelarveliste toetusmeetmetega **lasterikastele peredele elamistingimuste parandamiseks** ja kohalikele omavalitsustele **kasutusest väljalangenud hoonete lammutamiseks**.

Programmi rakendumise suurim risk seisneb ebaühtlases rahastamises. Varieeruv rahastus elamuvaldkonnas pärsib ettevõtjate huvi arendada kapitali järjest kasvavate renoveerimismahdade tegemiseks, mis seab muuhulgas ohtu renoveerimistegevuse kvaliteedi ja hinna. E-ehituse taristu ebaühtlane rahastus seaks ohtu väljakujunenud meeskonna ja koostöömudeli, mille taastamine võtaks aega aastaid. Nende riskide maandamiseks otsitakse ajutiselt katteallikaid välisrahastusest, kuid pikaajaliselt on vajalik riigieelarve järjepidev tugi.

RINGMAJANDUSE POLIITIKA

Ringmajanduse valdkond on viimastel aastatel kiires tempos arenenud. Eesti tugevuseks saab pidada meie väiksust ja potentsiaali arendada uusi suundi kiirelt ja tõhusalt. Samas on ringmajandus lisaks uutele suundadele ka n-ö uuesti avastatud vana ehk parandamiskultuur, vajalike tarvete ühiskasutus ja ressursside optimaalne kasutamine. Samuti saab tugevusena välja tuua selle, et Eestis soodustavad ringmajandusele üleminekut järjest tekkivad ringkasutuspõhised algatused. Uue rahastamisperioodi puhul oleme valdkonnale ette näinud ka edendavad ja üleminekut kiirendavad toetused. Aktiivselt on arendamisel ka äridiplomaatia suund, kus on oluline välispartnerite toetus ja aktiivne kaasamine. Tugevuseks ringmajanduse arendamisel ja hõlbustamisel on digilahendused.

Samas on kitsaskohana selgunud asjaolu, et Eesti seadusandluses ei ole praegu ringmajanduse horisontaalseid põhimõtteid kirjeldatud, mis omakorda teeb keeruliseks nende süsteemse järgimise. Kohalike omavalitsuste roll teadlikkuse tõstmisel on kriitilise tähtsusega kohalike kogukondade (sh ettevõtjate, tarbijate) harimisel, kuid omavalitsustes on ressursside puudus (nii inimeste, teadmiste kui raha puudus). Jäätmevaldkond on oluline osa ringmajanduse poliitikast. Oluliste jäätmevaldkonna probleemide lahendamiseks algatati 2023. aastal nn **olmejäätmete reform**, mille eelnõu on planeeritud esitada menetlemiseks Riigikogule 2025. aasta I kvartalis.

Ringmajanduse arendamisel on väljakutseks küsimus, kuidas tagada ringmajanduse põhimõtete läbiv kasutus ja arusaam nii ühiskonnas üldiselt kui ka erinevates poliitikavaldkondades. Eesti olulisim väljakutse on omada head metoodikat, kuidas ringmajanduse ahelaid kaardistada ja hinnata, et seejärel juba pakkuda praktilisi teadmisi nende arendamiseks.

Järgnevatel aastatel on vajalik soodustada ringmajanduspõhist tootearendust (sh ärimudelid, finantseerimisskeemid) ning tagada, et tootmine ja tarbimine toetuksid väärtuspõhise ringmajanduse põhimõtetele ning lähtuksid jäätmehierarhiast ja tarbijate reaalsest vajadusest. Samuti on vajalik kasvatada sekundaarse materjali turunõudlust. Ka ökoinnovatsiooni valdkonda tuleb edasi arendada ning soodustada koostööd avaliku sektori, ülikoolide ja ettevõtete vahel uute keskkonnahoidlike lahenduste väljatöötamisel.

Eesti üheks kitsaskohaks on madal ressursitõhusus. Ühtekuuluvusfondist ning Taaste- ja vastupidavuskavast toetatakse ring- ja ressursitõhusale majandusele ülemineku edendamise, et parandada Eesti majanduse konkurentsivõimet ning vähendada tootmises tekkivaid jäätmeid ja jääke. Laiem eesmärk on vältida ja vähendada jäätmeteket ning luua tootmis- ja tarbimismudelid, milles võetakse arvesse kogu ressursiahela kestlikkust. Lisaks tuleb uuel perioodil suurendada ka teenindussektori panust ressursitootlikkuse suurendamisel. Riik peab olema suunanäitajaks, käitudes nn targa tellijana, kes keskkonnasõbralikke lahendusi eelistavate riigihangetega kujundab siseturul vastava nõudluse, mõjutades erasektorit keskkonnatehnoloogiaid rakendama ning keskkonnahoidlikke tooteid/teenuseid pakkuma.

Ringmajanduse edendamisel on **jäätmekäitluse korraldamine** üheks oluliseks osaks. Kõigis KOVides on korraldatud jäätmevedu, millega valdav osa elanikest on liitunud.

Eestil on jätkuvalt probleeme suurenenud jäätmetekkega ning madala olmejäätmete liigiti kogumise ja ringlussevõtiga. Jäätmeid võetakse vähe ringlusse ja jäätmete lakkamise kriteeriumeid rakendatakse vähe. Puudusena tuleb märkida ka ebapiisavat teadustööd ja selle rakendamist jäätmevaldkonnas. Näiteks koostöö teadlaste ja ettevõtjate vahel on ebapiisav ning avalikus ja erasektoris valitseb vastavate ekspertide ja spetsialistide puudus. Lisaks toimub jäätmevaldkonna taristu arendamine projektipõhiselt ehk puudub valdkonnas terviklik vaade. Puudusi esineb jäätmekäitluse andmetes, kus olemasolev andmete ajakohasus ei ole piisav ning vaja on arendada reaalaaja andmeid. Nende kitsaskohtade ja probleemide ületamiseks on töös erinevaid seadusandlikke muudatusi ning projekte. Näiteks on käimas jäätmete valdkonna digitaliseerimise projekt, mis viiakse ellu KliM ja MKM koostöös ning mille eesmärk on jäätmevaldkonna andmete ja infovahetuse digitaliseerimine. Projekt tulemusena minnakse üle reaalaajas andmetel põhinevale aruandlusele 2026. aastast. Projekti rakendamine sõltub ka jäätmereformi elluviimisest, kuna reform loob juriidilise baasi rakendamiseks.

Nende kitsaskohtade ja probleemide valguses tuleb jõuda jäätmehierarhiat rakendava jäätmekäitluse arendades üle Eesti välja optimaalse ja toimiva jäätmete liigiti kogumise taristu ja ringlussevõtu võimekuse ning leides stiimulid liigiti kogumise edendamiseks. Jätkatakse **teadlikkuse suurendamisega** jäätmevaldkonnast, eriti liigiti kogumise osas. Seejuures on oluline koostöö riigi, KOVi, tarbija ja jäätmekäitleja vahel ühiste eesmärkide saavutamiseks.

Jäätmealased õigusaktid vastavad EL õigusele ja toetavad valdkonna arengut. Lähiaastatel on jõustumas mitmeid jäätmekäitlusega seotud poliitika kujundamist puudutavaid Euroopa Liidu algatusi, näiteks patareide ja akude määrus, riikidevahelise jäätmeveo määruise muudatused ning ökodisaini määrus. Lisandumas on veel uus pakendi ja pakendijäätmete määrus, mootorsõiduki ringsuse ja romusõiduki töötuse määrus, jäätmete raamdirektiivi muudatus (tekstiilijäätmete tootjavastutus jne).

Lisaks on oluline korraldada jäätmekäitus efektiivselt ja innovaatsiliselt ümber nii, et tagatud oleks ohutu materjaliringsus ning saavutatud olmejäätmetele ja muudele jäätmeliikidele kehtestatud sihtarvude täitmine. Muudatuste aluseks on koostöös Euroopa Komisjoni ja Maailmapangaga valminud jäätmevaldkonna tervikanalüüs, mida arvestades on kavas viia jäätmevaldkonnas ellu struktuursed muudatused. Selleks algatati 2023. a nn olmejäätmete reform, mille eesmärk on täpsustada omavalitsuste rolli, luua ringlussevõttu motiveerivad tasusüsteemid, vähendada pakendijäätmete teket, edendada pakendite ringlussevõetavust ning tagada ajakohaste jäätmeandmete olemasolu.

Riigi jäätmevaldkonda hõlmav arengudokument „**Riigi jäätmekava 2023–2028**“ kinnitati 20.12.2023. a. Riigi jäätmekava on paika pannud üldised suunad, kuhu järgnevatel aastatel jäätmemajanduses liigume. Jäätmekava alusel suuname ka erinevaid toetusvahendeid ringmajanduse edendamiseks. Jäätmekavas pööratakse tähelepanu sellele, kui palju ja kuidas tarbitakse ning keskendutakse teadlikumale tootmisele ja tarbimisele, et tervikuna vähendada jäätmete teket ning soodustada korduskasutust. Jäätmevaldkonnas tuleb tagada jäätmete efektiivne liigiti kogumine ja ohutu ringlussevõtt ning vähendada jäätmekäitluse mõju inim- ja looduskeskkonnale.

Keskkonnaamet tegeleb keskkonnakaitselubade, riikidevahelise jäätmeveo lubade väljastamise, haldamise ja järelevalvega, jäätmete koristamise korraldamisega reformimata riigimaalt, keskkonnajärelevalvega, mille eesmärk on kontrollida jäätmekäitluse nõuetele vastavuse täitmist. Keskkonnaagentuur tegeleb jäätmekäitluse andmete seire korraldusega ja aruannete avaldamisega, keskkonnavaldkonna (sh jäätmed) analüüsidega, PAKIS andmete ja PROTO registreeringutega ning valdkonna projektide juhtimisega.

Taustainfo

Kuigi aastaid püsis jäätmetekke ja ringlusse võtt stabiilsena ühel tasemel (ca 310 tuhat tonni ja 30-32%) siis tänu viimastel aastatel toimunud regulatiivsetele muudatustele on erinevates jäätmevaldkondades näha paranemise märke liigiti kogumise tõhustumise suunas. 2022. a alanud jäätmetekke langus jätkus ka 2023. aastal ning aastaid paigal seisnud ringlussevõtt kasvas võrreldes 2022. aastaga ca 5%. Samas jääb kehtima probleemkohana jäätmetekke vähendamise eesmärgi mitte saavutamine. 2023. a jäätmetekke vähenemisele on aidanud kaasa biojäätmete liigiti kogumise nõude rakendumine. Samas omab jäätmemajanduse korraldamisele jätkuvalt mõju veel ladude likvideerimine (ladestamise keeld), kui ka teatud tüüpi jäätmete kasv, tulenevalt teiste majandussektorite tegevustest (nt ehitus- lammutusjäätmed, pinnase- ja tööstusjäätmed). Jäätmetekke vähendamise eesmärgi saavutamiseks on rakendatud erinevaid meetmeid (sh kampaaniad teadlikkuse suurendamiseks ja liigiti kogumise hoogustumiseks, KOVide nõustamine, juhendmaterjalide koostamine, seminaride ja töötubade korraldamine, ekspertide koolitamine, toetusmeetmed) ja uuendatud õigusakte. 2023. aastal valmis Riigi jäätmekava 2023-2028, mis on osa ringmajanduse strateegilisest nägemusest ja tegevuskavast, moodustades süsteemse terviku ringmajandusele üleminekul ning 2024. aastal algatati jäätmereform mille eesmärk on hüppeliselt suurendada jäätmete kasutust toorainena ning selle eeldusena muuta jäätmete liigiti kogumine inimestele lihtsaks ja rahaliselt kasulikuks.

Oluline on ka asjaolu, et Eesti keskkonnakorraldus- ja ringmajanduspoliitika toetab ettevõtluses üleminekut ressursitõhusale ringmajandusele ja saastamise vähendamist. Selleks on kokku lepitud Eesti ringmajanduse strateegiline nägemus – koostatud on ringmajanduse Valge Raamat ja tegevuskava. Oluline on, et avalikus sektoris muutuksid keskkonnahoidlike riigihangete kriteeriumite

kasutamine süsteemsemaks ja laialdasemaks. Lisaks tuleb arendada edasi ka teiste vabatahtlike keskkonnameetmete kasutamist, sh ökomärgised, keskkonnajuhtimissüsteemid, vaba tahte lepingud.

5. Olulisemad tegevused/sekkumised

EHITUS- ja ELUASEMEPOLIITIKA

Järgneva 4 aasta vaates on olulisimad tegevused:

- Koostöös Ettevõtluse Innovatsiooni Sihtasutusega arendatakse järjepidevalt **hoonete rekonstrueerimise finantsmeetmeid ja nõustamistegevusi**. EL struktuuritoetustest rahastatakse **korterelamute ja väikeelamute renoveerimist**. Loodud on **elamuinvesteeringute rahastu**, mis võimaldab turutörke piirkondades saada riiklikku renoveerimislaenu, samuti pakutakse käendust. Hoonete rekonstrueerimise kitsaskohtade lahendamiseks viiakse ellu üleriigilist teadus- ja arendusprojekti „LIFE IP BuildEst“ (2023-2028). EPBDst tulenevate renoveerimiseesmärkide täitmiseks koostatakse **hoonete renoveerimiskava**. Võtmeküsimus pikemas plaanis on riigieelarve stabiilse rahastuse saavutamine elamute renoveerimiseks, et täita riigile kohustuslikke EPBD eesmärgid ja parandada elukeskkonna kvaliteeti.
- Otsekohalduva CPRi ja EPBD jõustumine. EPBD puhul on liikmesriikidele antud 2-aastane ülevõtuperiood, mille jooksul tuleb direktiivis sätestatud nõuded üle võtta siseriiklikesse õigusaktidesse;
- Jätkatakse **ehituse keskkonnasäästlikkuse põhimõtete arendamisega** ja tehakse vajalikud ettevalmistused nende põhimõtete juurutamiseks ehitusturul. Õigusaktidesse lisatakse **hoonete süsinikujalajälje arvutuskohustus ja piirväärtused**. Eestis väljastatud **ehitustoodete keskkonnadeklaratsioonid** (EPD) koondatakse ühtsesse andmekogusse ning **riiklik materjalide heitekoefitsientide andmebaas** tehakse kõigile kättesaadavaks koos süsinikujalajälje arvutust lihtsustava digitaalse tööriista – **süsinikujalajälje kalkulaatori** – kujul.
- **Lepitakse kokku ehitusvaldkonna ringmajanduse põhimõtted** ja vajadusel muudetakse regulatsioone.
- Elukeskkonna kvaliteedi, Eesti linnade konkurentsivõime tõstmiseks ning jätkusuutlikuks arenguks luuakse **tänavaruumi standard**.
- Koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi, Kultuuriministeeriumi ja Rahandusministeeriumiga käivitatakse **Maa- ja Ruumiamet** 2025. a algusest koos ruumilooma strateegiagrupi moodustamisega.
- Elukeskkonna kvaliteetseks ja andmepõhiseks kujundamiseks sh tervise- ning kliimaväljakutsete lahendamiseks soodustatakse vastavat **teadus- ja arendustegevust**.
- Elukeskkonna kujundamisel lähtutakse **kvaliteetse elukeskkonna kriteeriumitest**, sh Euroopa Uue Bauhausi põhimõtetest, mis seavad eesmärgiks kestliku, kauni ja kaasava ruumilooma. Samuti lähtutakse kliima-, tervise- ja heaolueesmärkidest ning ehitusettevõtluse võimestamisest.

Valdkonna poliitika jätkusuutlikkuse tagab koostöös teiste ministeeriumite ja Riigikantsleiga elukeskkonna arengu strateegilise juhtimisraamistiku väljaarendamine, hõlmates muuhulgas elukeskkonna arengukava või samaväärse strateegidokumendi koostamist.

RINGMAJANDUSE POLIITIKA

Järgneva 4 aasta vaates on olulisimad tegevused:

- **Riigi jäätmekava 2023-2028 eesmärkide elluviimine.** 2023. aastal valmis Riigi jäätmekava 2023-2028, mis on osa ringmajanduse strateegilisest nägemusest ja tegevuskavast, moodustades süsteemse terviku ringmajandusele üleminekul.
- **Olmejäätmete reformi elluviimine.** Oluline on korraldada jäätmekäitlus efektiivselt ja innovaatsiliselt ümber selliselt, et tagada materjaliringsus ning sellega kaasnev täiendav kohalik toormaterjal meie majandusele. Lähiaastatel on lisandumas Eestile mitmed kohustused seoses lisanduvate nõuete ja sihtarvudega uutele jäätmeliikidele (nt tekstiili laiendatud tootjavastutus, nn ühekordse plasti direktiivi ülevõtmisega kaasnevad kohustused, pakendi- ja pakendijäätmete määruse jõustumine jne), seega tuleb ümber korraldada ka Eesti jäätmemajandus ja jäätmemajanduse korraldus. Selleks on ettevalmistamisel mahukad seadusemuudatuste paketid, teostamisel mitmed uuringud (sh tekstiilivaldkonna analüüs ringlussevõtu võimekuste hindamiseks ja planeerimiseks) ning käib pidev koostöö ning arutelu partneritega. Lisaks on välja töötatud uus jäätmearuandluse kontseptsioon ja selle rakendamise kava.

Reformi tulemusena suureneb olmejäätmete liigiti kogumine ja ringlussevõtt; olmejäätmete ringlusse võtmine on soodsam kui jäätmete põletamine energiakasutuseks ja jäätmete prügilasse ladestamine; ajakohased ja usaldusväärsed jäätmeandmed on osapooltele kättesaadavad; KOVidel on motivatsioon ja võimekus olmejäätmete liigiti kogumist ja ringlussevõtt edendada; pakendijäätmete teke väheneb, eelistatud on ringlussevõetavast materjalist pakendite kasutamine.

- **Perioodi (2021+) ja teiste rahastusprogrammide (ÕÜF, RRF jne) välisvahendite aktiivne ja mõjus kasutamine ringmajandusele üleminekuks ja jäätmetekke vähendamiseks.**

Riigi jäätmekava ja jäätmereformi elluviimisel ei jäta riik ettevõtjaid ja kohalikke omavalitsusi üksi jäätmereformi elluviimisel. Kokku suuname jäätmevaldkonda alates 2024. aastast 111 miljonit eurot, millest 71,5 miljonit eurot läheb ettevõtluse toetamiseks ringmajanduse valdkonnas – selleks, et areneda saaks ringlussevõtu tööstus ja tekiks paremini ringlusse võetavad pakendid, ringsed tooted ning uued ärimudelid. Kohalikele omavalitsustele on planeeritud vahendid infrastruktuuri võimekuste tõstmiseks.

- **Ohutu materjaliringluse suurendamine.** Koolitatakse kemikaaliauditoreid ning pärast seda avatakse KIKis taotlusvoorud ettevõtetes auditite teostamiseks ning ohutu materjaliringluse investeringute toetamiseks.
- **Biolagunevate jäätmete ringlussevõtu suurendamine.** Eesmärk on suunata eraldi kogutud biojäätmed ning muud biolagunevad jäätmed, sealhulgas reoveesete võimalikult suures ulatuses ringlussevõttu (R3o toiming) ning saadavad tooted võtta kasutusele teisesse toormena. See tähendab, et ka biolagunevatest jäätmetest toodetud kompost ja kääritusjääk on kvaliteetsed ning vastavad toote nõuetele.
- **Jäätmevaldkonna õigusaktide ajakohastamine.** Tagatakse toimiv jäätmevaldkonna õigusruum ja jäätmekäitlussüsteemi arendatakse vastavalt Maailmapanga jt analüüside tulemustele. Tagatakse valdkonna arengut toetavate jäätmealaste õigusaktide vastavus EL õigusele ja õigeaegne Eesti õigusruumi üle võtmine. Ajakohased õigusaktid tagavad jäätmekäitluse seire korraldamise, analüüside tegemise, aruannete koostamise ja avaldamise, jäätmelubade efektiivse väljaandmise ja riikliku järelevalve tõhusa ja mõjusa teostamise ning riigiomandis olevalt maalt jäätmete koristamise korraldamise.

- **Energiatõhususe direktiivi (*Energy Efficiency Directive* ehk EED) ülevõtmine.** Suurim energiasäästu potentsiaal on Eesti hoonete sektoris, järgnevad transport ja tööstus. Kliimaministeeriumi kui energiasäästu koordinaatori laual on järgmised teemad:
 - ✓ Energiatõhususe esikohale seadmine
 - ✓ Energiatõhusus riigihangetes
 - ✓ Täiendavad energiatõhususe meetmed ja mõjude hindamine -> toetus, tasu, süsteem
 - ✓ Ettevõtete auditid, tarbimisandmete koondamine
 - ✓ Energiatõhusus avalikus sektoris
 - ✓ Energiatõhusus andmekeskustes
 - ✓ Energiaostuvõimetus ja energiavaesus
 - ✓ Tarbijakaitse, teadlikkuse tõstmine
- **Ettevõtjate ressursitõhusamale majandamisele ülemineku toetamine.** Toetame ettevõtete ressursitõhusust, et suurendada konkurentsivõimet. Toetuse eesmärk on suurendada Eesti ressursitootlikkust (SKP ja kodumaise materjalitarbimise näitaja suhe), mis tähendab raha hulka, mida me ühe kilogrammi toormaterjali kohta saame. Ettevõtete toetamine on vajalik, sest Eesti on üks kõige madalama ressursitootlikkusega riike Euroopas. Ressursitõhususe põhimõtted annavad ettevõtjale just need vajalikud abinõud, tehnoloogiad ja lahendused, mis aitavad muuta tootmist efektiivsemaks ja hoida kokku kulusid. Ettevõtete ressursitootlikkuse edendamise investeeringud aitavad kaasa kliimaneutraalsele majandusele, keskkonna ja majanduse vastupidavusele, kliimamuutustega kohanemisele ja ettevõtete konkurentsivõime paranemisele.

6. Meetmed, programmi tegevused ja teenused

Järgnevalt on välja toodud programmi tegevused ja nende elluviimiseks kavandatud olulisemad plaanid.

Teenuste detailne kirjeldus on kajastatud lisas 1.

Ehituse ja ringmajanduse programm koosneb kolmest meetmest, mis on eristatud vastavalt Kliimaministeeriumi ehituse ja elukeskkonna osakonna ja ringmajanduse osakonna põhiülesannetele.

Meede 1: EHITUSPOLIITIKA

Meetme eesmärk:

Parima elukeskkonna kujundamine Eestis vastavalt kvaliteetse ruumi aluspõhimõtetele, järgides ohutuse, süsinikujalajälje, energiatõhususe, ringmajanduse ja muid rohe- ning digipöörde eesmärke.

Meetme elluviimisel luuakse tingimused, et Eesti ehitatud keskkond ning selle loomise protsessid oleks kõrge kvaliteediga ja majanduslikest, ökoloogilistest ning sotsiaalsetest aspektidest läbi mõeldud. Ruumiotsused tuginevad kvaliteetse ruumi aluspõhimõtetele ja otsuseid toetab e-ehituse platvormi jt IKT lahenduste rakendamine.

Tabel 3. Meetme ehituspoliitika mõõdikud

Meetme mõõdikud	Tegelik (2023)	2025	2026	2027	2028
(Pole seatud)	-	-	-	-	-

Programmi tegevus 1.1. Ehitusvaldkonna tõhustamine ja digitaliseerimine

Eesmärk:

Tõhusale andmevahetusele loodud digiteenused tõstavad ehitusvaldkonna tootlikkust ja elukeskkonna kvaliteeti.

E-ehituse keskkond annab usaldusväärset infot ehitus- ja kinnisvarasektorit puudutavate otsuste langetamiseks ja analüüside koostamiseks; tagab ehitise eluringiga seotud menetluste tõhususe, lihtsuse ja läbipaistvuse ning soodustab ehitus- ja kinnisvarasektori digitaliseerimist, timmitud ehituse ja BIM-i kontseptsioonide levikut. E-ehituse keskkonna moodustavad nii e-ehituse platvorm, ehtisregister kui ka muud ehitusandmete digitaalseks käitlemiseks mõeldud riiklikud süsteemid, meetmed ja tegevused.

Tabel 4. Programmi tegevuse ehitusvaldkonna tõhustamine ja digitaliseerimine mõõdikud

Mõõdik/Sihttase	Tegelik (2023)	2025	2026	2027	2028
Ehitusvaldkonna digitaliseerituse indeks, skaala 1-100 Allikas: Kliimaministeerium	26	30	-	34,7	-

* *mõõdetakse üle kahe aasta.*

Programmi tegevus 1.2. Kestliku ehituse ja kvaliteetse ruumi arendamine

Eesmärk:

Ehitusvaldkond loob kvaliteetset elukeskkonda, toimib keskkonnasäästlikult ja tõhusalt, on konkurentsivõimeline ning suunanäitaja innovaatiliste lahenduste rakendamisel. Ehitatakse madala süsinikujalajäljega ja kõrge energiatõhususega ehitisi ja säästlikku asularuumi.

Ehitatud keskkonna jätkusuutliku arengu mõiste hõlmab eelkõige Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) nr 305/2011 lisas 1 sätestatud ehitistele esitatavaid põhinõudeid ja nende täitmise tagamist. Ehitussektor koos arhitekti- ja inseneriteenuste, ehitusmaterjalide tootmise ning kinnisvarasektoriga moodustab ettevõtete arvust umbes veerandi. Nimetatud tegevused panustavad riigi majandusse umbes 17%. Suure mõjupotentsiaali tõttu loob riik tingimusi selleks, et vastav ettevõtlus soodustaks Eesti majandusarengut parimal võimalikul moel. Parandatakse elukeskkonna (ehitatud keskkonna) kvaliteeti, lähtudes Euroopa uue Bauhausi kestliku kaasava ja kauni ruumiloo eesmärkidest, sealhulgas parandatakse ehitiste keskkonnasäästlikkust ja energiatõhusust.

Tabel 5. Programmi tegevuse kestliku ehituse ja kvaliteetse ruumi arendamine mõõdikud

Mõõdik/Sihttase	Tegelik (2023)	2025	2026	2027	2028
Sektori tööjõutootlikkus EL keskmisega võrreldes, % Allikas: Eurostat	62,00% (2022)	72,00%	75,00%	78,00%	80,00%
Elanike keskmine rahulolu ehitatud keskkonnaga, skaala 1-100 Allikas: Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, minuomavalitsus.ee	66,9 (2022)	-	71,70	-	74,10

Eluhoonete primaarenergia tarbimine aastas, TkWh Allikas: Statistikaamet	11,70 (2022)	11,58	11,46	10,99	10,65
Kõigi hoonete lõppenergia tarbimine aastas, TkWh Allikas: Statistikaamet	16,50 (2022)	16,17	15,84	15,51	15,10

* uuringut viiakse läbi iga kahe aasta tagant.

Meede 2. ELUASEMEPOLIITIKA

Eesmärk:

Eluhooned uuenevad jätkusuutlikult ning võimalikult paljud üle Eesti saavad endale lubada kvaliteetset eluaset.

Eluasemepoliitika eesmärk on soodustada eluhoonete jätkusuutlikku uuendamist ning kvaliteetsete eluruumide kättesaadavust töö- ja elukohana tegusates piirkondades üle Eesti. Meetme tegevustes järgitakse säästva ja tasakaalustatud regionaalarengu põhimõtteid ning kvaliteetse ruumi aluspõhimõtteid, samuti juhendatakse Euroopa uue Bauhausi sihtidest. Meetme tulemusena on Eesti elamufond kvaliteetne, jätkusuutlik ja kättesaadav. Tänu madalamatele kulutustele eluruumile ja selle kasutamisele kasvab Eesti inimeste tarbimisvõime. Meetmega pannakse alus majanduskasvule kõigis Eesti piirkondades. Meetme täpsemad eesmärgid on uute hoonete ja olemasoleva elamufondi kvaliteedi tagamine (sh ligipääsetavus), jätkusuutlik uuenemine ja energiatõhususe paranemine, eluruumide parema kättesaadavuse tagamine, üleriigilise eluasemeturu arengu soodustamine ja eluasemeteenuste pakkumise parem vastavus nõudlusele (sh institutsionaalse üürituru teke).

Elamumajandus hõlmab riigi elamupoliitikat, mille eesmärgiks on soodustada eluhoonete jätkusuutlikku uuenemist ning kvaliteetsete eluruumide kättesaadavust töö- ja elukohana piirkondades üle Eesti. Tagatakse eluasemepiirkondade mitmekesisus ja tasakaalustatud areng. Meetme tulemusena on Eesti elamufond kvaliteetne, jätkusuutlik ja kättesaadav. Tänu madalamatele kulutustele eluruumile ja selle kasutamisele kasvab ligi poolte Eesti inimeste tarbimisvõime. Pannakse alus majanduskasvule kõigis Eesti piirkondades.

Tabel 6. Meetme eluasemepoliitika mõõdikud

Mõõdik/Sihttase	Tegelik (2023)	2025	2026	2027	2028
(pole seatud)	-	-	-	-	-

Programmi tegevus 2.1. Eluasemete kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamine

Eesmärk:

Soodustada eluhoonete jätkusuutlikku uuenemist ning kvaliteetsete eluruumide kättesaadavust töö- ja elukohana tegusates piirkondades üle Eesti.

Riigi ülesanne on luua eluasemeturul tingimused, mis võimaldavad kohalikel omavalitsustel, korteriühistutel, eluruumide omanikel ja üürnikel oma eluasemeprobleeme võimalikult iseseisvalt või erasektori kaasabil lahendada. Seda tehakse õiguslike regulatsioonide, institutsionaalse korralduse ja riiklike toetusmeetmete abil. Eesmärkide elluviimisel tehakse koostööd valdkonnas tegutsevate ettevõtjate, institutsioonide, huvigruppide, siseriiklike ja rahvusvaheliste organisatsioonidega, samuti teiste elamumajandusega seotud valdkondade (sh regionaalpoliitika, ruumilise planeerimise, sotsiaalhoolekande, energeetika jms) ekspertidega.

Tabel 7. Programmi tegevuse eluasemete kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamine mõõdikud

Mõõdik/Sihttase	Tegelik (2023)	2025	2026	2027	2028
Eluruumide arv vähemalt C-energiatõhususklassiga hoonetes, tk Allikas: Kliimaministeerium	118000	142000	155000	169000	184000
Elamispinna keskmine ruutmeetri hind suhtes keskmisesse brutokuupalka Allikas: Maa-amet, Statistikaamet	1,09	1,00	1,00	1,00	1,00

Meede 3. RINGMAJANDUSE POLIITIKA

Eesmärk:

Kestliku ressursside kasutamise, tarbimise ja tootmise edendamine ning ressursitõhususe suurendamine ning terviklik keskkonnamõju vähendamine.

Riigi ülesanne on ringmajanduse poliitika kujundamine, mis aitab üle minna lineaarselt majanduselt ringmajandusele toetades seeläbi ressursside väärimist ja vähendades jäätmeteket. Poliitika peab toetama terviklikult uute ärimudelite teket ja vähendama jäätmekäitlusest tekkivaid keskkonnamõjusid.

Tabel 8. Meetme ringmajanduse poliitika mõõdikud

Mõõdik/Sihttase	Tegelik (2023)	2025	2026	2027	2028
(Pole seatud)	-	-	-	-	-

Programmi tegevus 3.1. Ringmajanduse korraldamine

Eesmärk:

Kestliku ressursside kasutamise, tarbimise ja tootmise edendamine ning ressursitõhususe suurendamine ning keskkonnamõju vähendamine.

Programmi tegevus hõlmab endas olmejäätmetega seotud poliitika kujundamist, laiendatud tootjavastutuse ja ohtlike jäätmetega seotud poliitika kujundamist, ehitus- ja lammutusjäätmete poliitika kujundamist ning ringmajandusele üleminekut ja digitaliseerimist. Kõigi tegevuste eesmärk on tarbimise ja tootmise edendamine kestlikkuse, ressursitõhususe ja väiksemate keskkonnamõjude suunas. Tegevuste tulemusena peab vähenema jäätmete ke ja suurenema materjalide ringlussevõtt.

Tõhusalt korraldatud ringmajanduse meetme eesmärk on kestliku ressursside kasutamise, tarbimise ja tootmise edendamine ning ressursitõhususe suurendamine ning keskkonnamõjude vähendamine läbi uute ringmajanduslike mudelite soodustamise ja jäätmetekke vähendamise. Tõhusalt korraldatud ringmajanduse meede koosneb kahest programmi tegevusest, mis on kirjeldatud allpool.

Tabel 9. Programmi tegevuse ringmajanduse korraldamine mõõdikud

Mõõdik/Sihttase	Tegelik (2023)	2025	2026	2027	2028
Olmejäätmete ringlussevõtu määr (%) Allikas: Keskkonnaagentuur	38,00%	55,00%	56,00%	57,00%	58,00%
Jäätmete (va põlevkivitööstus) inimese kohta, kg Allikas: Keskkonnaagentuur	3721	3350	3350	3300	3300

Programmi tegevus 3.2. Energia- ja ressursitõhustamine

Eesmärk:

Kestliku ressurside kasutamise ning ressursitõhususe suurendamine.

Programmi tegevuse koosneb energiatõhususe poliitika kujundamine ja selle elluviimise korraldamisest ning ettevõtete ressursitõhususe korraldamisest. Tegevuse tulemusena peab meie ressursitootlikkus suhestatuna SKP-sse kasvama ning üldine energiasääst olema tagatud.

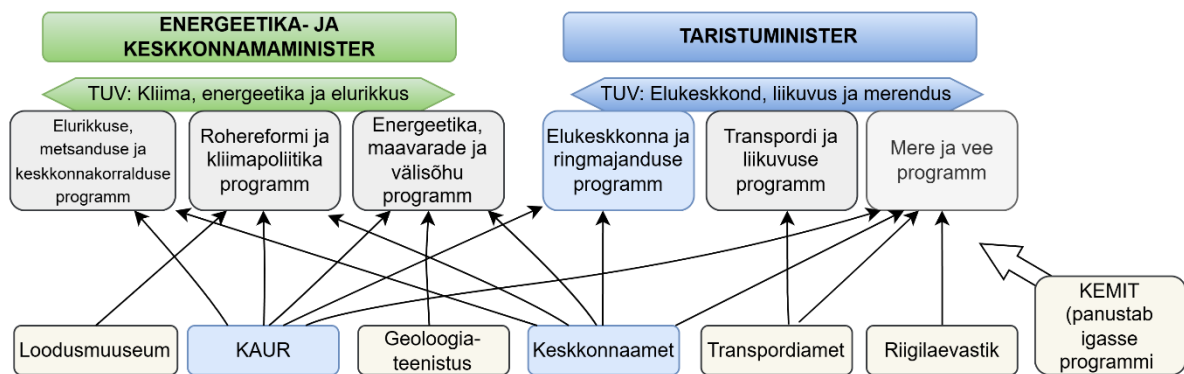
Tabel 10. Programmi tegevuse energia- ja ressursitõhustamine mõõdikud

Mõõdik/Sihttase	Tegelik (2023)	2025	2026	2027	2028
Ressursitootlikkus, eur/kg Allikas: Eurostat	0,70 (2022)	0,70	0,71	0,71	0,72
Kumulatiivne energiasääst alates aastast 2021 (GWh) Allikas: Kliimaministeerium	805	1679	2183	2687	3325

7. Programmi juhtimiskorraldus

Programmi on Kliimaministeerium koostanud koostöös asjaomaste haldusala asutustega. Programm koostatakse neljaks aastaks, pidades silmas Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi ja riigi pikaajalise strateegia Eesti 2035 eesmärgi. Programmi kinnitab taristuminister pärast 2025. aasta riigieelarve seaduse vastuvõtmist ning see avalikustatakse Kliimaministeeriumi kodulehel.

Programm on juhtimistööriist, mille sisu eest vastutab Kliimaministeeriumi elukeskkonna ja ringmajanduse asekanter. Programmijuhi ülesandeks on programmi väljatöötamise ja uuendamise eestvedamine, elluviimise ja seire koordineerimine, programmi ja tulemusvaldkonna arengukava ning valdkonna arengukavade vahelise sidususe tagamine ja infovahetuse korraldamine. Programmi koostamisel ja eesmärkide elluviimisel osalevad Kliimaministeeriumi valitsemisala asutustest Kliimaministeerium, Keskkonnaamet ja Keskkonnaagentuur. Programmi eesmärkide saavutamise panustab ka Keskkonnauuringute Keskus. Kliimaministeeriumi strateegilist planeerimist, sh programmide väljatöötamist, uuendamist ja seiret koordineerib Kliimaministeeriumi strateegia, analüüsi ja digiarengu osakond koostöös asjakohaste sisuosakondadega.

Joonis 6. Kliimaministeeriumi tulemusvaldkonnad, programmid ja kaasatavad allasutused.

Programmi täiendatakse igal aastal ühe aasta võrra ning see on kooskõlas riigi eelarvestrateegiaga ja riigi rahaliste võimalustega. Programmi tegevuste eesmärkide saavutamist toetavad tulemusvaldkonna „Elukeskkond, liikuvus ja merendus“ teised programmid.

Programmis seatud eesmärkide saavutamise ja mõõdikute seiramise eest vastutab Kliimaministeerium koostöös asjaomaste haldusala asutustega. Programmi täitmisest antakse aru tulemusvaldkonna iga-aastases aruandes.

Programm annab muuhulgas suuna välisvahendite planeerimisele ja kasutamisele.

Programm on seotud mitmete tulemusvaldkondadega, samuti riiklike strateegiate ja arengukavadega ehk tugineb nendes seatud eesmärkidele:

- Ehitusvaldkonna arengudokument „Ehituse pikk vaade 2035“;
- Hoonete rekonstrueerimise pikaajaline strateegia aastani 2050;
- Eesti pikaajaline strateegia „Eesti 2035“;
- Üleriigiline planeering „Eesti 2030+“;
- Teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse (TAIE) arengukava 2021-2035;
- Digiühiskonna arengukava 2030;
- Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021-2035;
- Energiamaajanduse arengukava aastani 2030 „ENMAK 2030“;
- Heaolu arengukava 2023-2030;
- Kvaliteetse ruumi aluspõhimõtted;
- Riigi jäätmekava 2023-2028;
- Ringmajanduse valge raamat, 2022;
- Energiamaajanduse arengukava aastani 2030 ja koostatav uus arengukava aastani 2035;
- Kliimakindla majandamise seadus;
- Eesti säästva arengu riiklik strateegia „Säästev Eesti 21“;
- Kliimapoliitika põhialused aastani 2050;
- Kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030;
- Eesti keskkonnanstrateegia aastani 2030;
- Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2016-2030;
- Teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse (TAIE) arengukava 2021-2035;
- EL kliima- ja energiapoliitika raamistik aastateks 2020-2030;
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi Majanduspoliitika plaan 2035.

Rahvusvaheliselt mõjutavad programmi tegevusi EL-i õigusaktid, millest peamised on:

- Ehitustoodete määrus (*Construction Product Regulation* ehk CPR) ehk Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) nr 305/2011;
- EL hoonete energiatõhususe direktiiv (*Energy Performance of Buildings Directive* ehk EPBD) ehk Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2024/1275;
- EL energiatõhususe direktiiv (*Energy Efficiency Directive* ehk EED) ehk Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2023/1791;
- EL taastuvenergia direktiiv (*Renewable Energy Directive* ehk RED3) ehk Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2023/2413;
- Jäätmete raamdirektiiv;
- Pakendidirektiiv;
- Prügiladirektiiv;
- Elektroonikaromude direktiiv;
- Patareidirektiiv;
- Ühekordse plasti direktiiv;
- Autoromude direktiiv;
- Tööstusheidete direktiiv.

Rahvusvaheliselt mõjutavad programmi veel järgmised algatused:

- EU BIM Task Group – EL-i liikmesriikide digitaalehituse parima praktika jagamise töörühm;
- CCIC (*Construction Classification International Collaboration*) – ühendab erinevate süsteemi arendamisega seotud partnerriikide ehitusvaldkonna klassifitseerimisega seotud esindusorganisatsioone. Eesti on asutajaliige ning osaleb juhtrühma ja tehnilise komitee töös;
- Genfi ÜRO jätkusuutliku elamumajanduse harta – jätkusuutliku elamumajanduse põhimõtted;
- ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon – tingimused ehitatud keskkonna ligipääsetavusele;
- Euroopa uus Bauhaus – EL-i algatus, mis seab kestliku, kaasava ja kauni ruumilooma sihid;
- Davosi süsteem kvaliteedipõhimõtete rakendamiseks ruumiloomes;
- Euroopa rohelepe;
- Euroopa kaheksas keskkonnaalane tegevusprogramm;
- EL-i elurikkuse strateegia aastani 2030.

LISA 1. Programmi teenuste kirjeldus

Teenus	Eesmärk ja kirjeldus
Programmi tegevus: Ehitusvaldkonna tõhustamine ja digitaliseerimine	
Ehitiste eluringi protsesside digitaliseerimine (KLIM)	<p>Eesmärk: Ehitistega seotud andmete jagamine toimub tõhusalt ning infokadudeta nii riigi, kohaliku omavalitsuse kui ka erasektori teenuse osutajate vahel.</p> <p>Tegevused: E-ehituse platvorm võimaldab teenustele ligipääsu läbi masinliidese (API) ja võimaldab ka erasektoril arendada teenuseid, mis on läbi e-ehituse platvormi kasutatavad (näiteks projekteerimise ajakulu kalkulaator).</p>
Programmi tegevus: Kestliku ehituse ja kvaliteetse ruumi arendamine	
Ehitustoodete poliitika kujundamine (KLIM)	<p>Eesmärk: Turutõkete vähendamine ja üksnes ohutute ehitustoodete kättesaadavus.</p> <p>Kujundatakse Eesti ehitustoodete poliitikat läbi õigusloome, et tagatud oleksid CPRist tulenevad õigused ja kohustused, sh hinnatakse uue CPRi korral õigusruumi muutmise vajadust.</p>
Jätkusuutlikku arengut toetava ehitusvaldkonna poliitika kujundamine (KLMI)	<p>Eesmärk: Ehitussektori teadlikul suunamisel Eesti majanduse konkurentsivõime parandamine ja tasakaalustamine</p> <p>Soodustatakse ehitusvaldkonna kestlikku arengut ning majanduslikku konkurentsivõimet.</p>
Kvaliteetse elukeskkonna poliitika kujundamine (KLIM)	<p>Eesmärk: Soodustada jätkusuutlikku arengut ning tagada ehitatud keskkonna ohutus, eesmärgipärane toimivus ja kasutatavus.</p> <p>Tagatakse ehitatud keskkonna ohutus, ligipääsetavus, keskkonnasõbralikkus, tõhusus, mitmekesisus, eesmärgipärane toimivus ja kasutatavus. Poliitika kujundamisel arvestatakse nimetatud põhimõtteid ja väärtuseid, sh uuendatakse ehitusseadustikku ja selle alamakte.</p>
Energiamärgiste süsteemi ülalpidamine ja arendamine (KLIM)	<p>Eesmärk: Tagatakse üldsusele selge ja eriala ekspertide poolt lihtsasti kasutatav energiamärgiste süsteem, mis väljendab selgelt hoonete energiatõhusust.</p> <p>Tagada selgem ülevaate hoonefondi energiatõhususe kohta, suurendada hoonete energiamärgistega katvust. Reaalajamärgise väljatöötamine ja rakendamine (Riigikantselei innovatsioonimeetme projekti elluviimine) ning innovatsioonimeetme projekti elluviimisega tõhustatakse TTJA kui riikliku järelevalve teostaja tööd.</p>
Ehitiste keskkonnasäästlikkuse, energiatõhususe ja sisekliima poliitika kujundamine (KLIM)	<p>Eesmärk: Kujundatakse uuenduste suhtes paindlik hoonete energiatõhususe nõuete süsteem, mille raames sätestatud nõuded tagavad kuluoptimaalse energiatõhususe taseme.</p> <p>Tagatakse energiatõhususe alane oskusteave nii erialasel kui ka avalikul tasandil. Suunatakse energiatõhususe ja kliimasäästlikkuse osas optimaalsete lahenduste kasutuselevõtmist. Viiakse lõpule sisekliima määrus. Iga 5 a järel tehakse kuluoptimaalsete energiatõhususe tasemete uuring ning täiendatakse energiatõhususega seotud regulatsiooni, et arvestada tehnoloogia arengut. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2024/1275 hoonete energiatõhususe kohta ülevõtt. Töötatakse välja õigusaktid püstitatavate hoonete</p>

	süsinikujalajälje arvutamiskohustuse ja süsinikujalajälje piirväärtuste rakendamiseks Eestis.
Programmi tegevus: Eluasemete kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamine	
Eluasemepoliitika kujundamine (KLIM)	<p>Eesmärk: Elamuvaldkonna poliitika, arengukavade, sihtprogrammide ja välisabi projektide väljatöötamine ning elluviimine. Osalemine elamumajanduse sektori ja ehitussektori poliitikakujundamises ja õigusloomes. Tagatakse elamumajanduse areng, selleks vajalik stabiilne rahastamine ja siseriiklikult ning rahvusvaheliselt kokkulepitud eesmärkide saavutamine.</p> <p>Koostöös Ettevõtluse Innovatsiooni Sihtasutusega arendatakse järjepidevalt hoonete rekonstrueerimise finantsmeetmeid ja nõustamistegevusi. Hoonete rekonstrueerimise kitsaskohtade lahendamiseks on ellu kutsutud üleriigiline teadus- ja arendusprogramm „LIFE IP BuildEst“ (2023-2028). EPBDst tulenevate renoveerimiseesmärkide täitmiseks koostatakse 2025. aasta lõpuks hoonete renoveerimiskava esialgne versioon.</p>
Elamufondi ja elamistingimuste parendamise toetamine (KLIM)	<p>Eesmärk: Lahendatakse kahaneva elanikkonnaga piirkondade elamutega seotud probleemid, milles tuginetakse ka Vabariigi Valitsuse 15.02.2018 otsusele dokumendis "Tegevus- ja rahastamiskava kahaneva rahvastikuga piirkondade elamumajanduse ümberkorraldamiseks".</p> <p>Stimuleeritakse elamufondi rekonstrueerimist riiklike toetustega, mis võimaldab täita eesmarke seoses hoonefondi energiatõhususe ja sisekliima parandamisega. Tagatakse kvaliteetsete elamistingimuste parem kättesaadavus pöörates seejuures tähelepanu ka üürielamutele, kahaneva elanikkonna piirkondadele ja vähekaitsitud leibkondadele.</p>
Programmi tegevus: Ringmajanduse korraldamine	
Olmejäätmetega seotud poliitika kujundamine (KLIM)	<p>Eesmärk: Olmejäätmete käitlemist mõjutavad riigi regulatsioonid tagavad valdkonna tervikliku ja tõhusa toimimise ning jäätmealase teadlikkuse kasvu.</p> <p>Olmejäätmete tekke vähendamine, tekkivate jäätmete liigiti kogumine ja ringlusse suunamine.</p>
Tootjavastutuse ja ohtlike jäätmetega seotud poliitika kujundamine (KLIM)	<p>Eesmärk: Laiendatud tootjavastutuse all olevate toodete, ohtlike jäätmete efektiivne kokku kogumine ja käitlemine ning jäätmetekke vähendamine.</p> <p>Tegevus koosneb riigi jäätmekavas kavandatud tegevustest (näiteks ohtlike jäätmete tekke vähendamine, teadlikkuse tõstmine, laiendatud tootjavastutuse süsteemi parendamine jne).</p>
Ehitus- ja lammutusjäätmete poliitika kujundamine (KLIM)	<p>Eesmärk: Ehitus- ja lammutusjäätmete materjalina ringlussevõtu (sh korduskasutuseks ettevalmistamine) suurendamine</p> <p>Tegevus koosneb riigi jäätmekavas kavandatud tegevustest.</p>
Jäätmekorralduse poliitika kujundamine ja jäätmevaldkonna andmete digitaliseerimine (KLIM)	<p>Eesmärk: Eesti üldine jäätmekorraldus on tõhus ja ringmajandusel põhinev, loodud on toimivad seosed eri jäätmeliikidega seotud poliitikate vahel. Muuhulgas toimub peale olmejäätmete, laiendatud tootjavastutuse alla kuuluvate jäätmete, ohtlike jäätmete ning ehitus- ja lammutusjäätmete ka muude jäätmete, näiteks biolagunevate jäätmete, tekke vähendamine ja ringlussevõtu suurendamine.</p>

	<p>Tegevus koosneb riigi jäätmekavas kavandatud tegevustest.</p> <p>Andmeid kogutakse reaalamajanduse (RTE) andmepõhise aruandluse põhimõtete alusel. Rakendatakse andmepõhist juhtimist. Andmed on kvaliteetsed, ajakohased, läbipaistvad ja annavad terviklikuma ülevaate jäätmekäitluse ahelast, riigi kogutud ja avaldatud jäätmealaseid andmeid peetakse usaldusväärseteks.</p> <p>Tegevus koosneb riigi jäätmekavas kavandatud tegevustest, muu hulgas toetatakse ringmajanduse edendamist ja andmepõhise aruandluse digilahenduste rakendamist, edendatakse era ja avaliku sektori koostööd uute ärimudelite välja töötamisel ja oskusteabe arendamisel ning lihtsustatakse keskkonnalubade taotlemist ja menetlemist keskkonnaotsuste infosüsteemi edasiarendamise kaudu.</p>
Jäätmekäitluse loastamine (KeA)	<p>Eesmärk: Jäätmekäitluse reguleerimine ning keskkonnatingimuste määramine keskkonnale negatiivse mõju vähendamiseks. Jäätmete ja tekkinud jäätmete ohtlikkus on vähenenud.</p> <p>Füüsiline või juriidiline isik, kellel on keskkonnaseadustiku üldosast ja jäätmeseadusest tulenev kohustus taotleda planeeritud tegevusteks keskkonnakaitseluba, peab loa taotluse Keskkonnaametile esitama keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS. Loaga määratakse keskkonnanõuded, samuti kaasneb loaga aruandluskohustus.</p>
Riikidevahelise jäätmeveo loastamine (KeA)	<p>Eesmärk: Tagada ülevaate jäätmete sisse ja väljaveost ning reguleerida jäätmete rahvusvahelist vedu.</p> <p>Isikutel, kes soovivad jäätmeid vedada piiriüleselt, peab olema sellekohane luba. Loa taotlemiseks tuleb esitada taotlus KeA-le.</p>
Jäätmekäitleja registreerimine (KeA)	<p>Eesmärk: Jäätmekäitluse reguleerimine negatiivse keskkonnamõju vähendamiseks. Tekkinud jäätmete taaskasutusmäärad on suurenenud eelkõige jäätmete ringlussevõtu kaudu.</p> <p>Füüsilistel ja juriidilistel isikutel, kes on vabastatud jäätmeloa omamise kohustusest ja veavad või koguvad tavajäätmeid oma majandus- või kutsetegevuses või osutavad kohaliku omavalitsuse üksuse korraldatud jäätmeveo teenust, peab olema jäätmekäitleja registreering. Registreeringu taotlemine ja andmine käib läbi keskkonnaotsuste infosüsteemi KOTKAS. Registreeringu peavad taotlema ka jäätmete edasimüüjad ning vahendajad, kes korraldavad jäätmete kõrvaldamist või taaskasutamist teiste nimel.</p>
Jäätmete korraldamine (KeA)	<p>Eesmärk: Jätkuvalt riigiomandi maa korraldatuse tagamine.</p> <p>Jäätmeseaduses nimetatud juhtudel on jätkuvalt riigiomandis maadel jäätmete koristamine korraldamine KeA kohustus. Jätkuvalt riigiomandis maad peaks lõpuks muutuma reformitud riigimaaks ja jäätmete koristamine minema maaomaniku kohustuseks.</p>
Jäätmekäitluse aruandluse ja registreeringute korraldamine (KAUR)	<p>Eesmärk: Riigi aruandluskohustuse täitmine. Jäätmevaldkonna analüüside ja otsuste tegemiseks vajalike andmete töötlemine.</p> <p>Riigi kokkulepetest ja EL-i nõuetest tulenevate aruandluskohustuste täitmine, sh aruannete koostamine ja edastamine lähtuvalt rahvusvaheliselt tunnustatud või siseriiklikult kokku lepitud meetodikatele. Teenus koosneb andmete kogumisest, nende haldamisest ja avalikustamisest KOTKAS, PROTO, PAKIS ja OJS</p>

	andmekogudes. Andmeid töödeldakse ja avalikustatakse rakenduste kaudu, teabepäringutes ja koondülevaadetes.
Jäätmevaldkonna analüüside tegemine (KAUR)	<p>Eesmärk: Analüüside, eksperthinnangute ja konsultatsioonide andmine jäätmevaldkonnaga seotud otsuste tegemiseks</p> <p>Jäätmevaldkonna andmestike analüüsimine tellimuste põhjal ja tulemuste tõlgendamine, prognoosimine ning ekspertteadmiste jagamine. Teenuse osutamiseks vajalikud andmed kogutakse peamiselt keskkonnakaitaseluba omavate isikute tegevuse aruannetest.</p>
Jäätmekäitluse nõuetele vastavuse tagamine (KeA)	<p>Eesmärk: Keskkonnavalade õigusküsimuste ning nõuetele vastavus jäätmevaldkonnas on tagatud.</p> <p>Järelevalvemenetluse, haldusmenetluse või süüteo menetluse toimingute teostamine jäätmevaldkonnas.</p>
Jäätme valdkonna koostööstuste andmine (KeA)	<p>Eesmärk: KOV nõustamine läbi koostööstuste. Tagatud peab olema jäätmehoolduse korraldus ning jäätmetest tuleneva tervise- ja keskkonnohu vältimine.</p> <p>Jäätmeseaduse kohaselt peab KOV küsima KeA arvamust KOV-i jäätmekava eelnõu, korraldatud jäätmeveo riigihanke hankedokumentide ning jäätmehoolduseeskirja eelnõu kohta. Sadama pidaja koostab ja rakendab nõuetekohase laevaheitmete ja lastijäätmete vastuvõtmise ning käitlemise kava. Laevaheitmete ja lastijäätmete vastuvõtmise ning käitlemise kava esitab sadama pidaja heakskiitmiseks KeA-le.</p>
Programmi tegevus: Energia- ja ressursitõhustamine	
Energia- ja ressursitõhususe poliitika kujundamine (KLIM)	<p>Eesmärk: Muuta energia tarbimist efektiivsemaks, tagada energiatõhusus energia tootmisel, ülekandel ja tarbimisel; vähendada lõpptarbijale müüdavat energia kogust; riigi ja kohaliku tasandi eelarvete ressursi efektiivsem kasutamine; parandada eluruumide kvaliteeti ja muid energiatõhususe näitajaid.</p> <p>Tõhusus tähendab, et vähema vaevaga saadakse rohkem. Kui me oleme energia tootmisel tõhusad, saame kasutada samu või suuremaid mugavusi, kasutades vähem energiat</p>
Ettevõtete ressursitõhususe korraldamine (KLIM)	<p>Eesmärk: Eesti tööstus-ja muude ressursimahukate ettevõtete ressursitootlikkuse suurendamine</p> <p>Ressursitõhususe saavutamiseks toetatakse ettevõtjate ressursiauditeid ning auditite kohaseid ressursitõhususe investeeringuid.</p>

LISA 2. Teenuste rahastamiskava

Programmi teenuste rahastamiskava	Eelarve			
	2025	2026	2027	2028
Programmi kulud	-167 265 221	-141 790 049	-116 469 297	-69 660 786
Meede 1: Ehituspoliitika	-33 450 552	-2 139 087	-2 121 175	-2 123 776
Programmi tegevus 1.1: Ehitusvaldkonna tõhustamine ja digitaliseerimine	-3 471 674	-85 609	-82 624	-83 058
Ehitiste eluringi protsesside digitaliseerimine	-3 471 674	-85 609	-82 624	-83 058
Programmi tegevus 1.2: Kestliku ehituse ja kvaliteetse ruumi arendamine	-29 978 878	-2 053 477	-2 038 551	-2 040 719
Ehitustoodete poliitika kujundamine	-100 540	-85 609	-82 624	-83 058
Jätkusuutlikku arengut toetava ehitusvaldkonna poliitika kujundamine	-100 540	-85 609	-82 624	-83 058
Kvaliteetse elukeskkonna poliitika kujundamine	-100 540	-85 609	-82 624	-83 058
Energiamärgiste süsteemi ülalpidamine ja arendamine	-100 540	-85 609	-82 624	-83 058
Ehitiste keskkonnasäästlikkuse, energiatõhususe ja sisekliima poliitika kujundamine	-29 576 716	-1 711 040	-1 708 055	-1 708 488
Meede 2: Eluasemepoliitika	-126 262 597	-124 632 168	-77 889 248	-33 492 324
Programmi tegevus 2.1: Eluasemete kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamine	-126 262 597	-124 632 168	-77 889 248	-33 492 324
Eluasemepoliitika kujundamine	-100 540	-85 609	-82 624	-83 058
Elamufondi ja elukeskkonna parendamise toetamine	-126 162 056	-124 546 558	-77 806 624	-33 409 267
Meede 3: Ringmajanduse poliitika	-7 552 072	-15 018 794	-36 458 874	-34 044 686
Programmi tegevus 3.1: Ringmajanduse korraldamine	-7 150 884	-11 690 901	-33 159 514	-29 743 693
Olmejäätmetega seotud poliitika kujundamine	-1 506 479	-2 694 425	-13 439 697	-15 346 803
Tootjavastutuse ja ohtlike jäätmetega seotud poliitika kujundamine	-270 197	-255 364	-351 380	-5 152 196
Ehitus- ja lammutusjäätmete poliitika kujundamine	-167 397	-152 564	-148 580	-149 396
Jäätmekorralduse poliitika kujundamine ja jäätmevaldkonna andmete digitaliseerimine	-2 398 552	-6 182 874	-16 978 592	-6 715 966
Jäätmekäitluse loastamine	-336 549	-308 326	-300 586	-300 586
Riikidevahelise jäätmeveo loastamine	-52 779	-42 823	-41 748	-41 748
Jäätmekäitleja registreerimine	-108 306	-96 352	-93 933	-93 933
Jäätmete koristamise korraldamine	-22 241	-13 565	-13 350	-13 350
Jäätmekäitluse aruandluse ja registreeringute korraldamine	-863 343	-581 795	-514 501	-660 839

Jäätmevaldkonna analüüside tegemine	-175 667	-175 603	-126 554	-126 554
Jäätmekäitluse nõuetele vastavuse tagamine	-1 207 701	-1 155 092	-1 119 282	-1 111 010
Jäätme valdkonna koostööstuste andmine	-41 673	-32 117	-31 311	-31 311
Programmi tegevus 3.2: Energia- ja ressursitõhustamine	-401 188	-3 327 894	-3 299 361	-4 300 993
Energia- ja ressursitõhususe poliitika kujundamine	-233 791	-3 175 330	-3 150 780	-4 151 596
Ettevõtete ressursitõhususe korraldamine	-167 397	-152 564	-148 580	-149 396